

Dział IV. Ziemie polskie do Wiosny Ludów – lekcja powtórzeniowa

Tematy:

1. Ziemie polskie przed powstaniem styczniowym.
2. Powstanie styczniowe.
3. Represje po powstaniu styczniowym.
4. W zaborze pruskim i austriackim.
5. Rozwój gospodarczy ziem polskich.
6. Nowe ruchy polityczne na ziemiach polskich.
7. Organizacje niepodległościowe na początku XX wieku.
8. Kultura polska na przełomie XIX i XX wieku.

1. Daty:

Data	Wydarzenie
1860	Początek wystąpień patriotycznych na ziemiach zaboru rosyjskiego.
1861	Wprowadzenie autonomii w Galicji.
22.01.1863	Wybuch powstania styczniowego.
1864	Wydanie przez cara dekretów uwłaszczeniowych w zaborze rosyjskim.
1865	Rozbicie ostatniego oddziału powstańczego – oddziału księdza Brzóska.
1885	Rugi pruskie w zaborze pruskim.
1886	Utworzenie Komisji Kolonizacyjnej w zaborze pruskim.
1900	Wprowadzenie nauki religii w języku niemieckim w zaborze pruskim.
1901	Strajk dzieci we Wrześni, które sprzeciwiły się nauce religii w języku niemieckim.
1904	Nowela osadnicza, w zaborze pruskim, która zabraniała stawiania budynków mieszkalnych i gospodarczych na nowo zakupionej ziemi bez zgody władz.
1906	Strajk szkolny w Wielkopolsce
1908	Wprowadzenie ustawy kagańcowej w zaborze pruskim.

2. Postacie historyczne

Postać	Opis
Dezydery Chłapowski	Działacz wielkopolski, który propagował nowoczesne sposoby uprawy roli by unowocześnić rolnictwo i podnieść wydajność.
Karol Marcinkowski	Lekarz z Wielkopolski, organicznik, współzałożyciel hotelu Bazar i Towarzystwa Naukowej Pomocy, które dawało stypendia na naukę ubogim, zdolnym Polakom.
Hipolit Cegielski	Organicznik z wielkopolski, który wybudował pierwszą polską fabrykę maszyn rolniczych w Poznaniu.
Agenor Gołuchowski	Namiestnik Galicji od 1849 r. ,rozpoczął proces polonizacji urzędów. Przyczynił się do nadania Galicji autonomii.
Aleksander Wielopolski	Naczelnik rządu cywilnego Królestwa Polskiego przed powstaniem styczniowym. Człowiek, który zarządził branżę.
Jarosław Dąbrowski	Oficer armii rosyjskiej, który był jednym z przywódców Czerwonych. Polski rewolucjonista, który brał udział w Komunie Paryskiej.
Leopold Kronenberg	Założyciel obecnej Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie. Działacz pracy organicznej, Należał do obozu Białych.
Andrzej Zamojski	Działacz pracy organicznej, prezes Towarzystwa Rolniczego, przywódca obozu Białych przed powstaniem styczniowym.
Ludwik Mierostawski	Pierwszy dyktator powstania styczniowego.

Marian Langiewicz	Dowódca oddziału powstańczego podczas powstania styczniowego. Dugi dyktator powstania.
Romuald Traugutt	Oficer wojska rosyjskiego. Trzeci dyktator powstania styczniowego, który zreorganizował armię powstańczą, stworzył państwo podziemne. Rozstrzelany na cytadeli warszawskiej w 1864 r.
ksiądz Stanisław Brzóska	Dowodził ostatnim oddziałem podczas powstania styczniowego, który walczył do wiosny 1865 r.
Aleksander Apuchtin	Po powstaniu styczniowym kierował rusyfikacją ziem polskich. Kurator szkolny w dawnym Królestwie Polskim.
Mieczysław Ledóchowski	Arcybiskup poznański w zaborze pruskim w drugiej połowie XIX w., aresztowany przez władze gdyż sprzeciwiał się podporządkowaniu Kościoła katolickiego władzom pruskim.
Michał Drzymała	Chłop z Wielkopolski, który stał się symbolem oporu wobec noweli osadniczej. Przez kilka lat mieszkał w wozie cyrkowym na swojej ziemi.
Ignacy Łukasiewicz	Polak, który wynalazł lampę naftową.
Franciszek Stefczyk	Założyciel spółdzielni oszczędnościowo – pożyczkowej w XIX w.
Ludwik Waryński	Założyciel pierwszej partii robotniczej na ziemiach polskich w XIX w. – Wielkiego Proletariatu.
Róża Luksemburg	Działaczka polskiego i niemieckiego ruchu robotniczego. Współzałożycielka Komunistycznej Partii Niemiec.
Julian Marchlewski	Rewolucjonista polski, członek SDKPiL, współtwórca Komunistycznej Partii Polski.
Ignacy Daszyński	Polski socjalista. Stał na czele PPSD.
Józef Piłsudski	Wybitna postać, Naczelnik Państwa Polskiego po I wojnie światowej. Jeden z założycieli PPS.
Stanisław Wojciechowski	Jeden z założycieli PPS. Prezydent II Rzeczypospolitej w latach 1922-1926.
Roman Dmowski	Główny ideolog narodowej demokracji (endecji)
Maria i Bolesław Wysouchowie	Działacze ruchu ludowego w Galicji.
Stanisław Stojalowski	Jeden z przedstawicieli ruchu ludowego na ziemiach polskich
Kazimierz Sosnkowski	Współpracownik Piłsudskiego. Stał na czele Związku Walki Czynnej w Galicji przez wybuchem I wojny światowej.
Władysław Sikorski	Twórca Związku Strzeleckiego we Lwowie.
Aleksander Świętochowski	Ideolog polskiego pozytywizmu.
Maria Konopnicka	Polska pisarka przełomu XIX/XX wieku. Autorka „Roty”, w której sprzeciwiała się polityce germanizacyjnej władz niemieckich.
Eliza Orzeszkowa	Polska pisarka pozytywistyczna. Autorka „Nad Niemnem”.
Bolesław Prus	Polski pisarz pozytywistyczny i publicystyczny. Autor powieści „Lalka”.
Józef Ignacy Kraszewski	Pisarz polski z XIX w., który tworzył powieści historyczne. Napisał ich bardzo wiele, m.in. „Starą baśń”.
Henryk Sienkiewicz	Jeden z autorów tworzących „ku pokrzepieniu serc”. Za powieść „Quo vadis” otrzymał nagrodę Nobla. Największą sławę przyniosła mu trylogia: „Ogniem i mieczem”, „Potop”, „Pan Wołodyjowski”
Stanisław Wyspiański	Dramatopisarz. Autor „Wesela” i „Warszawianki” i „Nocy listopadowej”.
Andrzej Małkowski	Twórca polskiego skautingu.

3. Pojęcia

Pojęcie	Opis
Uwłaszczenie	Nadanie ziemi chłopom za lub bez odszkodowania.
Praca organiczna	Ruch na rzecz podniesienia gospodarki, oświaty i kultury na ziemiach polskich w XIX w.
Odwilż posewastopolska	Określenie okresu w historii Rosji, który nastąpił po klęsce wojsk rosyjskich w wojnie krymskiej, który charakteryzowało przeprowadzenie reform i złagodzenie polityki wobec mniejszości.
Amnestia	Jednorazowe darowanie lub złagodzenie kar za popełnione przestępstwa karne bądź polityczne.
Branka	Nadzwyczajny pobór do wojska rosyjskiego.
Biali / Czerwoni	Obozy polityczne na ziemiach polskich przed wybuchem powstania styczniowego.
Partia	Oddział partyzancki podczas powstania styczniowego.
Kontrybucja	Danina pieniężna narzucona w traktacie pokojowym przez zwycięskie państwo pokonanemu.
Rusyfikacja	Polityka władz carskich w XIX wieku, której celem będzie wynarodowienie narodu polskiego, poprzez zmuszanie Polaków do przyjmowania kultury i języka rosyjskiego.
Noc apuchtinowska	Okres po powstaniu styczniowym, podczas którego znacznie nasilono rusyfikację ziem polskich.
Katorga	Ciężkie przymusowe roboty, połączone z zesłaniem na Syberię. Karę tę stosowano wobec więźniów politycznych czy kryminalistów w Cesarstwie Rosyjskim.
Kibitka	Czterokołowy wóz konny, używany przez Rosjan do przewożenia więźniów.
Ziemiaństwo	Warstwa społeczna w XIX w. wywodząca się ze szlachty; właściciele ziemscy.
Inteligencja	Warstwa społeczna w XIX w., wywodząca się ze szlachty i mieszczaństwa, której członkowie byli reprezentantami tzw. wolnych zawodów
Rugi pruskie	Usunięcie 25 tys. Polaków, którzy nie byli poddanymi cesarza niemieckiego z Prus.
Kulturkampf	Polityka władz niemieckich skierowana przeciwko Kościołowi katolickiemu po zjednoczeniu Niemiec.
Hakata	Potoczna nazwa Związku dla Popierania Niemczyzny na Ziemiach Polskich.
Ustawa kagańcowa	Ustawa władz niemieckich, która zabraniała używania języka polskiego na spotkaniach publicznych, jeżeli Polacy stanowili mniej niż 60% mieszkańców powiatu.
Lojalizm	Postawa części społeczeństwa polskiego w XIX w., która polegała na współpracy z zaborcą.
Trójlojalizm	Przekonanie, że konieczna jest współpracy z zaborcą we wszystkich trzech zaborach.
Uniwersytet latający	Kursy dla kobiet w zaborze rosyjskim, organizowane w domach prywatnych, na poziomie uniwersyteckim.
Tajne komplety	Tajne nauczanie.
Autonomia	Prawo określonego narodu, regionu w obrębie państwa do posiadania instytucji i uprawnień pozwalających na zachowanie tożsamości narodowej i kulturowej.
Germanizacja	Polityka władz pruskich, która polegała na wynarodowieniu Polaków w zaborze pruskim poprzez narzucenie im języka i kultury niemieckiej.

Internacjonalizm	Ideologia nawołująca do współpracy wszystkich narodów.
Solidaryzm narodowy	Idea głoszona przez narodową demokrację. Współpraca i wspieranie się wszystkich warstw społeczeństwa polskiego w trzech zaborach.
Krwawa niedziela	Krwawe stłumienie demonstracji w Petersburgu w styczniu 1905 r.
Duma Państwowa	Nazwa parlamentu rosyjskiego.
Rewolucja	Gwałtowna zmiana, która zazwyczaj zachodzi w stosunkowo krótkim okresie.
Kultura masowa	Kultura przeznaczona dla szerokiej rzeszy odbiorców. Cechy kultury masowej: prosta, łatwa w odbiorze, ma charakter głównie rozrywkowy.
Ogródki jordanowskie	Place zabaw dla dzieci zainicjowane przez lekarza Henryka Jordana w Krakowie, które miały służyć do zabawy i zapewnić prawidłowy rozwój fizyczny dzieci.

Uczeń powinien umieć:

- 1) omówić pośrednie i bezpośrednie **przyczyny powstania**, w tym „rewolucję moralną” 1861–1862; **opisać program Białych i Czerwonych oraz ich przywódców**,
- 2) scharakteryzować działania powstańcze; dostrzega różnice między powstaniem listopadowym i styczniowym
- 3) **wymienić formy represji popowstaniowych**;
- 4) scharakteryzować działalność Polaków w czasie zesłania na Syberii;;
- 5) **wyjaśnić cele i opisać metody** działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – **rusyfikacja, germanizacja (kulturkampf), autonomia galicyjska**;
- 6) **omówić postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców** – trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy;
- 7) omówić uwłaszczenie chłopów w zaborze rosyjskim oraz porównać z uwłaszczeniem w pozostałych zaborach
- 8) **scharakteryzować sytuację gospodarczą i społeczną w trzech zaborach**; dostrzegać różnice
- 9) omówić narodziny i pierwsze lata istnienia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy);
- 10) **wymienić partie (znać ich skróty i umieć je rozwinąć, wiedzieć jaki ruch reprezentują – robotniczy, narodowy czy ludowy)** ich założycieli oraz program wyjaśnić społeczne i narodowe aspekty rewolucji w latach 1905–1907;
- 11) **scharakteryzować orientacje polityczne na ziemiach polskich przed wybuchem I wojny światowej**.
- 12) scharakteryzować polski pozytywizm; **wyjaśnić na czym polegała rola historii w twórczości artystów drugiej połowy XIX w. i tworzenie dzieł „ku pokrzepieniu serc”;** umieć wskazać autorów i ich dzieła